

Lp Ivari Rannamaa
Maa- ja ruumipoliitika osakonna juhataja
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Meie 07. mai 2026 nr 1-4/41

EPKK tagasiside üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ eelnõu kohta

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (EPKK) on tutvunud üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ eelnõuga ning tunnustab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja selle partnereid mahuka töö eest planeeringu koostamisel. Kuigi käesolev seisukoht on esitatud ametlikust tähtajast hiljem, peame väärtusliku põllumajandusmaa kaitse küsimust põllumajandussektori jätkusuutlikkuse ja toidujulgeoleku seiskohalt oluliseks ning palume meie ettepanekuid eelnõu edasises menetluses siiski arvestada.

Käesoleva pöördumisega soovime juhtida tähelepanu sellele, et üleriigilise planeeringu eelnõus on väärtusliku põllumajandusmaa kaitse käsitus napolisõnaline, ebamäärane ja ei ole vastavuses selle ressursi strateegilise tähtsusega. Selleks, et planeering täidaks oma rolli toidujulgeoleku tagamisel ning põllumajandusmaa kui taastumatu loodusressursi hoidmisel, peab üleriigiline planeering väärtusliku põllumajandusmaa kaitse põhimõtted välja tooma oluliselt selgemalt, konkreetsemalt ja siduvamalt.

Põllumajandusmaa on piiratud ja taastumatu strateegiline ressurss

Põllumajandusmaa on piiratud ressurss, mille olulisus suureneb maailma rahvastiku kasvu ja toidutootmise nõudluse suurenemisega. Eestis on viimase enam kui 100 aasta jooksul põllumajandusmaa pindala vähenenud ligi poole võrra – 2,5 miljonilt hektarilt umbes 1,2 miljoni hektarini, moodustades täna vaid viiendiku Eesti maakasutusest. Pindala vähenemine on toimunud peamiselt metsastamise arvelt ning konkureerivad maakasutuse suunad nagu päikese- ja tuulepargid, taristu ning hoonestus avaldavad põllumajandusmaale jätkuvat ja kasvavat survet.

Sellistes tingimustes on põllumajanduse laienemisvõimalused suuresti ammendunud. Mulla teke on inimese eluea mastaabis taastumatu protsess ning kord ehitustegevuse alla kadunud viljakat mulda ei saa ühegi leevendus- või hüvitusmeetmega taastada. Seda asjaolu kinnitab ka 12. novembri 2025 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2025/2360 mullaseire ja mulla vastupidavuse kohta, mis tunnustab mulda kui asendamatut ressurssi.

Eesti põllumajandust iseloomustab samal ajal suur rendimaade osatähtsus, kus ligi 68% kasutatavast põllumajandusmaast on rendimaa. See tähendab, et maaomanike otsused mõjutavad oluliselt põllumajandusliku maakasutuse püsimist, mistõttu on ruumilise arengu raamistikul, sh üleriigilisel planeeringul, kriitiline roll selgete signaalide andmisel selle kohta, et väärtusliku põllumajandusmaa hoidmine on Eesti riigi prioriteet.

Üleriigilise planeeringu eelnõu käsitus on liiga üldsõnaline

Üleriigiline planeering käsitleb põhjalikult ja nõudlikult rohevõrgustikku ning väärtuslikke maastikke (jaotis 3.6.1 ja 3.6.2). Sellega võrreldes on jaotises 3.6.3 toodud tingimused väärtuslike põllumajandusmaade kohta napolisõnalised ega ole võrdväärselt kaalukad ja *Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda on Eesti suurim ja mõjukaim põllumajandus-, toidutööstuste, maa- ning metsamajanduse ettevõtjaid ühendav katusorganisatsioon. Koja liikmete arv on otse ja liikmesorganisatsioonide kaudu keskmiselt 30 000.*

selgesõnalised. EPKK hinnangul ei ole põhjendatud, miks põllumajandusmaa, mis on samuti taastumatu loodusressurss ja Eesti toidujulgeoleku alus, saab planeeringus selgelt nõrgema kaitse kui rohevõrgustik või väärtuslikud maastikud.

Lisaks on eelnõus kasutatud läbivalt erinevaid mõisteid nagu „põllumaa“, „viljakas põllumaa“, „väärtuslik põllumajandusmaa“, „looduslik maa“, mis on omavahel piiritlemata ja tekitavad õiguslikku ebakindlust. Selguse ja ühese rakendatavuse huvides võiksid mõisted olla dokumendis ühtlustatud ning järjepidevalt kasutatud.

Tõsisem probleem on jaotises 2.2 kavandatud maahõivehierarhia punkt 4, mille kohaselt juhul, kui eelnevad lahendused (sh viljaka põllumaa kasutusest hoidumine) ei ole rakendatavad, kompenseeritakse looduse hüvede kadu leevendus- ja hüvitusmeetmetega. Selline sõnastus on liiga avar ja sisuliselt tühistab eelnevates punktides 1–3 toodud tingimused. Lõppkokkuvõttes võimaldab see väärtusliku põllumajandusmaa hõivamist ehitustegevuseks tingimusel, et kompenseerimine viiakse formaalselt läbi, kuid katmise tagajärjel hävib muld ja selle elustik lõplikult, mida ei saa kompenseerida ega taastada.

EPKK ettepanekud üleriigilise planeeringu täiendamiseks

Selleks, et üleriigiline planeering täidaks oma rolli väärtusliku põllumajandusmaa säilimise suunanäitajana ja toidujulgeoleku tagajana, teeb EPKK järgmised ettepanekud:

1. Tuua väärtusliku põllumajandusmaa säilimine selgelt välja kui riigi huvi. Üleriigilises planeeringus peab olema üheselt sõnastatud, et väärtusliku põllumajandusmaa säilimine ja toimimine põllumajanduslikus kasutuses on Eesti riigi huvi ja strateegiline prioriteet, ning näidatud, kes selle eest vastutab.
2. Sõnastada jaotis 3.6.3 „Väärtuslikud põllumajandusmaad“ sama põhjalikult ja siduvalt kui rohevõrgustiku ja väärtuslike maastike sätteid. Põllumajandusmaa kaitse ei tohi olla üleriigilises planeeringus teistest taastumatutest ressurssidest nõrgem ega ebamäärasem.
3. Seada selge keeld väärtusliku põllumajandusmaa hõivamiseks ehitustegevuse ja muude püsivalt maad muutvate tegevuste poolt. Erandid peavad olema selgelt piiritletud (nt riigikaitse vajadused, ühiskonnale vajalik taristu) ning erandi rakendamise korral peab olema välistatud väärtusliku põllumajandusmaa massiivi tükeldamine ja säilitatud ülejäänud massiivi põllumajanduslik kasutamise võimalus.
4. Korrigeerida jaotises 2.2 maahõivehierarhia tingimused selliselt, et väärtusliku põllumajandusmaa kasutuselevõttu ei saaks õigustada üksnes leevendus- ja hüvitusmeetmetega. EPKK ettepanek on sõnastada hierarhia punkt 3 järgmiselt: „selle võimaluse puudumisel võetakse kasutusele ökoloogiliselt halvemas seisus maad ning välditakse väärtusliku põllumajandusmaa, pärandniitude, väärtuslike püsirohumaade ja heas ökoloogilises seisus metsa kasutuselevõttu.“
5. Siduda väärtusliku põllumajandusmaa kaitse selgelt toidujulgeolekuga. Jaotises 3.1 „Lai riigikaitse kui riigi ruumilise toimimise alustala“ tuleb selgesõnaliselt nimetada toidujulgeolek osana riigi julgeolekupoliitikast ning käsitleda väärtuslikku põllumajandusmaad kui kriitilist ressurssi, mis tagab Eesti kohaliku toidu tootmise võimekuse ka kriisitingimustes.
6. Lisada elluviimiskavasse mõõdik „tehisalade pindala põllumajandusmaal, sh väärtuslikul põllumajandusmaal“ toidujulgeoleku tagamise jälgimiseks. Ilma sellise mõõdikuta ei ole võimalik hinnata, kas üleriigiline planeering tegelikkuses pidurdab põllumajandusmaa kadu või mitte.

Kokkuvõte

EPKK on veendunud, et üleriigilise planeeringu „Eesti 2050” sisuline edukus sõltub muu hulgas sellest, kas ja kui selgelt suudab planeering kaitsta Eesti taastumatut põllumajandusmaad. Praeguses sõnastuses jätab eelnõu liiga palju ruumi tõlgendusteks, mis võivad väärtuslikku põllumajandusmaad ehitustegevuse ja muude maakasutuse muutuste eest sisuliselt mitte kaitsta.

Palume eeltoodud ettepanekud üleriigilise planeeringu eelnõu järgmistesse versioonidesse sisse viia ning oleme valmis arutama nende sõnastust ja rakendamist edasises koostöös. EPKK on jätkuvalt valmis panustama üleriigilise planeeringu ja elluviimiskava koostamise protsessi põllumajandussektori parima teadmise ja praktilise kogemusega.

Lugupidamisega

(allkirjastatud)

Kerli Ats

Juhatuse esinaine

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda